

Toekomst voor ons platteland

Editie 2 | 2025

In deze editie

- Groene groei begint hier: Ontdek nieuwe subsidie-regelingen voor biologische landbouw
- Gebiedsprocessen Junne en Wierden: "Uiteindelijk zijn het de mensen die samen koers bepalen"
- Het boerenerf: De sleutel tot een leefbaar platteland
- Frisse blik: Plattelandsmakers van de toekomst dromen, durven en doen!
- Samen werken aan een leefbaar, economisch sterk en natuurrijk platteland

Inhoud

Samen doen

- Erfgoed en een vitaal platteland
- Gebiedsproces Junne: samen bouwen aan de toekomst
- Binnenkijken: gebiedsproces Wierden
- Noaberkracht in actie: samen sta je sterker!

Impact en investeren

- Het boerenerf: de sleutel tot een leefbaar platteland.
- Inzicht: hoe landen investeringen op ons platteland?

Kort nieuws

- Inloopochtenden voor Sallandse agrariërs
- Agenda festivals en evenementen op het Overijsselse platteland

Kennismaken met...

- Inspirerende verhalen en initiatieven van collega's, boeren, gemeenten en organisaties
- Rijke geschiedenis: de onschatbare waarde van veenweidegebieden

Erve Slendebroek

- Twee generaties, één visie: bij Erve Slendebroek draait het om balans

Recept

- Zomerse salade met dreuge ham

Maurits von Martels, beste lezer:

Voor je ligt de tweede editie van het magazine 'Toekomst voor ons platteland'. De toekomst waar we samen aan werken. Want ons Overijsselse platteland is onze trots, de woon- en werkplek van ruim 500.000 inwoners, waar meer dan 90% van het grondgebied landbouw en natuur is.

We streven naar een toekomst met een evenwichtige balans tussen landbouw, natuur en leefbaarheid. Met realistische doelen, maatwerk per gebied en oog voor de specifieke kenmerken en behoeften van elke regio. In deze uitgave vertellen enkele koplopers hoe zij hieraan samenwerken, je leest wat tot dusver is bereikt met de maatregelpakketten en je maakt kennis met enkele mensen die zich dagelijks als professional inzetten voor het Overijssels platteland.

Dit magazine is vooral bedoeld om je te informeren en inspireren als het gaat om onze gezamenlijke missie voor een vitaal en toekomstbestendig Overijssels platteland. Samenwerking en wederzijds vertrouwen zijn daarbij de sleutel tot succes.

We hopen dat deze editie hier nog meer energie aan geeft!

Veel leesplezier,
Maurits von Martels, gedeputeerde Landbouw en Natuur

Ilse duursma, beste lezer:

Het platteland van Overijssel is een plek van verbondenheid. In dorpen helpen mensen elkaar en vormen zo het hart van een hechte samenleving. Die sociale kracht is waardevol, maar staat onder druk door krimpende voorzieningen, veranderende woonwensen en kwetsbare structuren.

Leefbaarheid draait om mensen. Hoe houden we dorpen bruisend, zorgen we dat jongeren blijven en ouderen zich thuis voelen? Hoe houden we verenigingen levend en ontmoetingsplekken open? De sleutel ligt in sociale verbinding: een sterk netwerk van inwoners, ondernemers en organisaties die samen werken aan een toekomstbestendig platteland.

De Overijsselse Vereniging van Krachtige Kernen (OVKK) en haar leden, de Plaatselijke Belangenorganisaties, geloven dat samenwerking, nieuwe initiatieven en slimme oplossingen zorgen voor sterkere dorpen én sterkere onderlinge banden. Zo blijft het platteland een plek van traditie en vernieuwing, waar burens voor elkaar klaarstaan. We hopen dat dit magazine inspireert en uitnodigt tot actie. Want alleen samen houden we Overijssel levendig en verbonden.

Ilse Duursma, voorzitter OVKK

Kennismaken met...

Edwin Broekman, Sociaal-economisch verbinder

Belangrijk is dat je benaderbaar, zichtbaar en betrouwbaar bent "Ik ben bedreven in het gebiedsgericht werken, dat doe ik al 25 jaar. Juist nu is het belangrijk om te werken aan de relatie en het vertrouwen tussen inwoners en overheid. De opgaves zijn groot." Met praktische ondersteuning slaat Edwin een

brug tussen de overheid en lokale initiatieven, zodat projecten in landbouw, sociaal-economisch perspectief en natuur gerealiseerd worden. Hij legt actief contact met betrokken partijen. Bijvoorbeeld bij het koploperproject op de Bolwerksweide, waar hij samenwerkt met het IJssellandschap en pachters om het gebied beter te vermarkten. Hij weet als geen ander hoe belangrijk het is om elkaar te kennen en van elkaar te leren. "Ik zoek niet alleen verbinding met mensen of organisaties, maar ook op projectniveau. Verder heb ik een signaalfunctie naar de verschillende organisaties en de provincie voor zaken die relevant zijn om aan te kaarten. Belangrijk is dat je benaderbaar, zichtbaar en betrouwbaar bent. Dat je doet wat je zegt. Om het enthousiasme erin te houden. Dat is het mooie van mijn werk."

Iris Middelkamp, Programmamedewerker Circulaire Economie en Agro & Food

Goed voorbeeld geven is belangrijk: ons bedrijfsrestaurant haalt voedsel uit de buurt Iris houdt zich bezig met nieuwe teelten (zoals eiwitteelt voor plantaardige alternatieven voor zuivel en vezelteelten voor biobased bouwmaterialen), het regionaal voedselsysteem en met biologische landbouw. Hiervoor werkte Iris bij Royal Haskoning DHV, op het gebied van duurzaamheid. "Ik ben bij de provincie gaan werken omdat ik connectie wilde met de groene sector. Ik kom zelf uit het buitengebied, uit Raalte." Ook vindt ze het belangrijk iets voor anderen te betekenen. "Als het gaat om het thema biobased bijvoorbeeld, zijn we door contacten met boeren en loonwerkers gekomen tot de Regeling stimulering nieuwe teelten." Iris schakelt met de hele organisatie om te bekijken hoe teelten passen in een landschap of in de natuur en de biodiversiteit, en met andere over juridische of subsidietechnische vragen. En met bestuur, gemeenten en organisaties. "Intern denk ik mee met bedrijfsvoering over de aanbesteding: hoe zorg je dat circulariteit goed wordt meegenomen? In ons eigen restaurant hebben we nu eieren en zuivel uit de buurt."

De laarzen van...

In 'De laarzen van...' stappen collega's van de provincie Overijssel in elkaars laarzen om te vertellen hoe zij werken aan de toekomst voor ons platteland. De filmpjes zijn gemaakt om een nader inkijkje te geven aan betrokkenen en geïnteresseerden. Hieronder drie van die filmpjes.

Hero Klinker, Programmamanager

"Ik geloof echt in samen doen zonder dat je het samen eens bent," zegt Hero. Als sociaalgeograaf en betrokken vrijwilliger in Zalk ziet hij van beide kanten hoe belangrijk het is om niet in vakjes te denken. Vanuit zijn werk zorgt hij ervoor dat de verschillende teams van de provincie - van natuur tot waterbeheer - met elkaar praten en samenwerken voor integrale oplossingen.

Koen en Jelmer, Communicatieadviseurs

"We gaan de gebieden in en denken aan de voorkant al mee over de processen." Koen en Jelmer benutten de energie op het platteland en leggen voortdurend verbindingen. "We moeten met onze gezamenlijke aanpak mensen verbinden, ook als we het niet altijd eens zijn," zegt Jelmer.

Liset Middelkamp, Programmasecretaris Agro&Food

"Het is niet praktisch om met iedereen direct contact te hebben, maar door te werken in de gebieden zelf en door en door in sociaal-economische netwerken contact te leggen, krijgen we goed in beeld wat

er speelt,” vertelt Liset. Ze legt uit hoe het programma Agro & Food een brug slaat tussen de provincie en de agrariërs in Overijssel. “We halen de energie uit de gebieden en verbinden beleidsmakers met de boeren.” Ontdek hoe wij de agrarische transitie samen vormgeven.

Interview: Visie Leefbaar Platteland: van en voor iedereen

Hoe zorgen we dat inwoners ook in de toekomst prettig kunnen wonen, werken en leven op het Overijsselse platteland? Binnen het programma Leefbaar Platteland werkt de provincie Overijssel samen met inwoners, ondernemers, organisaties en gemeenten aan gebiedseigen, toekomstbestendige oplossingen. Dat gebeurt door het ondersteunen van dorpsplannen, het uitvoeren van haalbaarheidsstudies en het realiseren van lokale initiatieven die de leefbaarheid versterken. Daarnaast organiseren we netwerkbijeenkomsten, zoals de Dorpsschool, waar ervaringen uit de dorpen en kennis uit onderzoek samenkomen. Zo bouwen we gezamenlijk aan een vitaal en leefbaar platteland voor iedereen.

Basis voor toekomstig plattelandsbeleid

Belangrijk is het opstellen van een visie Leefbaar Platteland als basis voor toekomstig plattelandsbeleid. “De visie is van iedereen, van en voor het Overijsselse platteland”, zegt programmaleider Mireille Groot-Koerkamp. “Ook dorpsorganisaties en gemeenten kunnen de visie straks gebruiken voor hun eigen plannen en beleid.” De visie wordt gemaakt in nauwe samenwerking met inwoners, ondernemers en andere betrokkenen. Zij worden geïnterviewd over hun binding met het platteland. Wat waarderen ze, waarover hebben ze zorgen, wat is nodig voor leefbaarheid en waar liggen kansen?

Gezamenlijke visie en agenda

Iedereen die op een of andere manier verbonden is met het Overijsselse platteland kon zich aanmelden als interviewer of om zelf geïnterviewd te worden. De thema’s die het meest genoemd worden in deze gesprekken, vormen de basis voor verdiepende bijeenkomsten in het najaar. Dan wordt verder gewerkt aan de inhoud. “We willen dat iedereen mee kan doen”, benadrukt Mireille. “We zoeken naar een mix van inwoners, vooral ook jongeren, en een goede spreiding over de provincie.” De uiteindelijke visie wordt gebruikt voor het opstellen van de provinciale agenda Leefbaar Platteland.

Meedoen?

Wil je meedoen, stuur dan een mail naar leefbaarplatteland@overijssel.nl. Je kan op de hoogte blijven van de ontwikkelingen door je aan te melden voor de nieuwsbrief Leefbaar Platteland via www.overijssel.nl/leefbaarplatteland.

Kort nieuws

Nieuwe routekaart voor Vrijkomende Agrarische Bebouwing (VAB) en Erftransformatie

Naar verwachting stoppen tot 2030 zo'n tweeduizend agrariërs in de provincie Overijssel met hun bedrijf. Daardoor komt ruim 3 miljoen vierkante meter (m²) agrarische bebouwing vrij. De Routekaart VAB- en Erftransformatie helpt om leegstaande gebouwen, erven en bijbehorende gronden nieuw leven te geven. De provincie wil samen met gemeenten aan de slag om eigenaren snel duidelijkheid te geven over de mogelijkheden. Ook al is herbestemming op korte termijn een lastige uitdaging door onder meer de uitspraak van de Raad van State (18 december 2024) met betrekking tot vergunningverlening, toch is het van belang om te kijken naar de lange termijn, aldus gedeputeerde Gert Harm ten Bolscher. Het gaat om toekomstkansen voor stoppers, omschakelaars en blijvers. En om duidelijke en eenvoudige regels. Zo stimuleren we ontwikkeling en leefbaarheid van het platteland. Scan de QR-code!

Inloopochtenden voor Sallandse agrariërs

In Salland worden inloopochtenden gehouden voor agrarische ondernemers die een vraag hebben over de toekomst van hun bedrijf of voor een belangrijke keuze staan. De bijeenkomsten worden maandelijks in samenwerking georganiseerd door de verschillende partners zoals de provincie, landbouwadviseurs, erfcoaches en gemeenten.

Tijdens deze ochtenden kunnen agrariërs terecht voor een vertrouwelijk en vrijblijvend gesprek over uiteenlopende vraagstukken: van bedrijfsbeëindiging en verduurzaming tot innovatie of omschakeling naar een andere richting. Het initiatief is bedoeld om agrariërs in Salland persoonlijke begeleiding en maatwerkadvies te bieden. Gesprekken worden gevoerd door onafhankelijke landbouwadviseurs,

die zo nodig experts uit de sector inschakelen.

De BoerenBoom: Jouw bedrijf in beeld voor een duurzame toekomst

Hoe laat je als boer zien wat jouw bedrijf betekent voor de omgeving? De BoerenBoom biedt een helder overzicht van een boerenbedrijf op 16 thema's: 6 sociaal en 10 ecologisch. Het is geen keurmerk, maar een praktisch hulpmiddel om te ontdekken wat goed gaat en waar kansen liggen. Dat biedt inzicht in hoe een bedrijf bijdraagt aan de leefomgeving en waar je kunt verbeteren. De BoerenBoom is handig bij gesprekken tussen boeren, gemeenten en ketenpartners. Voor adviseurs is het een waardevol instrument om samen met boeren te werken aan een toekomstbestendig bedrijf.

Plattelandmakers van de Toekomst in Overijssel

De Nieuwe Boerenfamilie is een groeiende gemeenschap van boeren, betrokken burgers, ondernemers en beleidsmakers. Samen zoeken ze naar duurzame en haalbare innovaties voor de landbouw van morgen. In Overijssel bouwen deelnemers aan het programma 'Plattelandmakers van de Toekomst' aan een duurzame, veerkrachtige voedselketen. Dit programma, onderdeel van De Nieuwe Boerenfamilie, biedt innovatieve ondernemers de kans hun ideeën te ontwikkelen in samenwerking met producenten, beleidsmakers en ketenpartners. Van plantaardige melk tot eiwitrijke gewassen: deelnemers werken samen aan oplossingen die mens en natuur ten goede komen.

Het traject bestaat uit themadagen rondom voedseltransitie, bedrijfsontwikkeling en storytelling. Ondernemers ontwikkelen hun concept tot een concreet plan, ondersteund door experts en een

betrokken netwerk. Deelname biedt toegang tot kennis, financiering en waardevolle samenwerkingen. Vanaf september tot december gaat een enthousiaste groep deelnemers in zes verschillende themadagen aan de slag met deze vraagstukken.

Doe mee met de Week van het Platteland!

Provincie Overijssel organiseert van 8 tot 14 september 2025 de Week van het Platteland. Een week vol inspirerende activiteiten voor jong en oud, waarin we samen de kracht van ons platteland vieren. Deze week is een platform voor initiatieven en activiteiten die bijdragen aan een toekomstbestendig en leefbaar platteland. We nodigen daarom gemeenten, organisaties en partners van harte uit om ook eigen activiteiten aan te melden voor deze speciale week. Of het nu gaat om dorpsinitiatieven, duurzame landbouwprojecten, culturele festivals, natuurbelevingen, educatieve workshops, open dagen of andere activiteiten die de kracht van ons mooie platteland laten zien - alle bijdragen zijn welkom! Alle aangemelde evenementen komen in het gezamenlijke programma en krijgen extra zichtbaarheid via de communicatiekanalen van de provincie. Meer informatie en aanmelden www.toekomstvooronsplatteland.nl/weekvanhetplatteland/

Samen Doen Vereniging Overijssels Particulier Grondbezit

Samenwerken aan behoud van erfgoed en een toekomstbestendig platteland

Overijssel mag zich met recht een 'landgoedprovincie' noemen. Achter de schilderachtige plaatjes van het karakteristieke Overijsselse platteland, wordt hard gewerkt aan de toekomst van het landelijk gebied. En daar speelt het Overijssels Particulier Grondbezit (OPG) een verbindende hoofdrol. We spreken met adviseurs Machtlijn Pieters-Tempelman en Joukje Bosch.

Het landgoedmodel en de weg naar toekomstbestendig erfgoed

OPG telt een ledenbestand met zo'n 250 particuliere grondbezitters die samen maar liefst 11% van het provinciale grondoppervlak beheren, grotendeels in de vorm van landgoederen. Deze zijn al eeuwenlang een vormgever van het Overijsselse landschap. Maar dat erfgoed staat onder druk. De verschillende maatschappelijke uitdagingen zullen aangepakt moeten worden met oog voor én het behoud van gezonde verdienmodellen. "Juist daar kunnen wij een bijdrage leveren," zegt Machtlijn, regioadviseur bij het OPG. "Wij brengen partijen bij elkaar. Wij verbinden."

Centraal staat het landgoedmodel, waarin drie elementen in balans moeten zijn: ecologie, economie en erfgoed. "Het is eigenlijk een kringloop," zegt Joukje, regiomanager van OPG. "Je hoeft er geen winst uit te trekken, maar het moet zichzelf wel kunnen bedruipen." Veel landgoederen halen inkomsten uit landbouw, maar dat verdienmodel staat onder druk. Daarom zoeken zij naar nieuwe manieren om maatschappelijk relevante doelen, zoals sociaal-economische ontwikkeling, waterkwaliteit en biodiversiteit, te verweven met een gezond bedrijfsmodel.

De rode draad door alle gebiedsprocessen waar OPG bij betrokken is? "Binding en balans," stelt Joukje. De liefde voor het landschap, de verbondenheid met de plek, en het zoeken naar balans tussen waarden en verdienmodellen. "Of dat nou via woningen, landbouw of ecosysteemdiensten is."

Koplopers: proeftuinen en gebiedsprocessen

OPG wacht niet tot er kant-en-klare modellen liggen, maar gaat vooral aan de slag in de gebieden. In Overijssel wordt volop geëxperimenteerd. In proeftuinen worden nieuwe vormen van landgoedontwikkeling verkend, zoals het 'boerenlandgoed' waarbij een agrarisch bedrijf zonder opvolger wordt omgevormd tot een natuurschoonwet-landgoed. Hierbij blijft het eigendom behouden, wordt minimaal 30% van de grond natuur of bos en krijgt het overige deel een duurzame agrarische bestemming.

Samen doen Veenweide in Overijssel

Karakteristiek polderlandschap

Noordwest-Overijssel staat niet alleen bekend om zijn uitgestrekte polders en brede rietvelden, het herbergt ook een bijzondere veenweidebodem. Van oudsher werd dit veen afgegraven en als turf gebruikt voor brandstof. In de loop van de tijd is het gebied verder ontgonnen, waardoor het karakteristieke polderlandschap is ontstaan.

Het droogleggen van het land en het verlagen van de grondwaterstand hebben ook andere gevolgen. Doordat het veen niet langer volledig onder water staat, komt er zuurstof bij, waardoor het oxideert en verteert. Dit leidt tot bodemdaling en de uitstoot van broeikasgassen, met merkbare gevolgen voor ondernemers en inwoners in Noordwest-Overijssel. Daarom werken in Noordwest-Overijssel verschillende gebiedspartners samen in de Gebiedsgerichte Aanpak Veenweide (GGA Veenweide) om bodemdaling te remmen, de impact ervan te beperken en de uitstoot van broeikasgassen terug te dringen.

Maatschappelijke gevolgen van bodemdaling

De uitstoot van broeikasgassen heeft naast het zakken van de veenbodem ingrijpende gevolgen voor de leefomgeving in Noordwest-Overijssel. Het Planbureau voor de Leefomgeving schat de maatschappelijke kosten van bodemdaling in Nederland tot 2050 op € 22 miljard. Veel woningen in het veenweidegebied zijn namelijk gebouwd op houten palen. Wanneer deze palen langere tijd droog komen te liggen, treedt er houtrot op. Deze funderingsschade kan leiden tot onveilige situaties.

Naast woningverzakkingen heeft bodemdaling ook grote gevolgen voor de infrastructuur en nutsvoorzieningen in het landelijke gebied. In de openbare ruimte betekent dit schade aan boven- en ondergrondse infrastructuur zoals het wegzakken van wegen, rioleringen, kabels en leidingen. Dit leidt niet alleen tot hoge kosten, maar ook tot overlast en risico's voor inwoners en ondernemers. Straten moeten steeds vaker worden opengebroken en gemeenten in veenweidegebieden kunnen te maken krijgen met gevaarlijke incidenten, zoals gaslekkages.

Het afremmen van bodemdaling is daarom essentieel om de veiligheid, leefbaarheid en economische vitaliteit in veenweidegebieden te behouden.

Veenweide en water

Het is een zoektocht naar de juiste balans, want om wonen, werken, ondernemen en recreëren mogelijk te maken, ontwatert het waterschap Drents Overijsselse Delta (WDOD) veengebieden. Door het wegpompen van water met gemalen daalt ook het grondwaterpeil. De blootstelling van veen aan

zuurstof leidt tot bodemdaling en heeft grote gevolgen voor het waterbeheer. Deze bodemdaling zorgt ervoor dat het waterbeheer steeds moet worden aangepast, waardoor het complexer, duurder en mogelijk onhoudbaar wordt. Op sommige locaties in het veenweidegebied bedraagt de bodemdaling 1 cm per jaar. De werkelijke bodemdaling is vaak goed zichtbaar bij bijvoorbeeld hoogspanningsmasten in het gebied. Bodemdaling veroorzaakt naast ecologische en landschappelijke schade, ook schade aan de infrastructuur van het waterschap.

WDOD wil passende waterhuishoudkundige maatregelen treffen om de bodemdaling te remmen. Het rapport 'Bouwstenen voor Veenweidestrategie 2.0' biedt hiervoor een eerste opzet met mogelijke maatregelen die zouden kunnen helpen.

In sommige delen van het veenweidegebied is het aanpakken van de veenweideproblematiek urgent. In het rapport wordt per deelgebied de urgentie en prioritering aangegeven. Het verder vernatten om bodemdaling te remmen heeft echter ook gevolgen voor het grondgebruik van veenweidegebieden. In de proeftuin Veenweide worden de mogelijke maatregelen verder onderzocht. In de Polder Mastenbroek zijn de gevolgen nu al merkbaar. De bodem daalt hier al decennialang en de waterpeilen sluiten niet meer aan bij het eerder afgestemde peilbesluit. In een peilbesluit wordt bepaald hoe hoog het water moet staan in een bepaald peilvak. Bij een verdere stijging van het peil dreigt wateroverlast. De grondgebruikers in de polder vragen nu al om aanpassingen in de verschillende peilvakken. Daarom neemt WDOD in de polder Mastenbroek 'geen-spijtmateregelen' en start ze met de verkenning voor het herzien van het peilbesluit, waarin de peilen per peilvak worden vastgelegd.

"Het Planbureau voor de Leefomgeving schat de maatschappelijke kosten van bodemdaling in Nederland tot 2050 op € 22 miljard"

WDOD onderzoekt samen met de provincie de effecten van de mogelijke maatregelen voor de watervraag, wateroverlast en het effect op bodemdaling en uitstoot van broeikasgassen. Deze onderzoeken zijn een belangrijke basis voor de Veenweidestrategie 2.0, die de provincie in 2026 wil vaststellen.

Impact en Investeren Het laatste nieuws over investeren

... op het boerenerf: Regeling omschakeling naar biologisch nu voor alle agrarische ondernemers

De subsidieregeling voor omschakeling naar biologische landbouw is vanaf nu breder toegankelijk: niet langer alleen voor melkveehouders, maar voor alle agrarische ondernemers in Overijssel. De regeling biedt een vergoeding van € 250 per hectare per jaar, gedurende de tweejarige omschakelperiode, waarin boeren extra kosten maken zonder direct hogere opbrengsten te genereren. Eerder gold de regeling enkel voor melkveebedrijven die nog niet gestart waren met omschakelen, maar ook ondernemers die al in omschakeling zijn, kunnen nu subsidie aanvragen. Deze uitbreiding moet de financiële drempel voor biologische landbouw verder verlagen en bijdragen aan natuurherstel in de provincie. Biologische bedrijfsvoering zorgt onder meer voor minder uitstoot van ammoniak, minder nitraatuitspoeling, en meer biodiversiteit.

... in leefbaarheid: Regeling 'Fysieke investeringen' nu ook beschikbaar voor grote projecten

De subsidieregeling 'Fysieke investeringen leefbaar platteland' is uitgebreid: naast kleine initiatieven kunnen nu ook grote projecten een beroep doen op de regeling. Dat betekent dat nu nog meer dorpsinitiatieven in aanmerking komen, mits ze voldoen aan de gestelde voorwaarden. Bij kleinere projecten komt de aanvraag vanuit het dorp, bij grotere aanvragen verloopt de aanvraag via de gemeente in afstemming met de gemeenschap. Ook hier moet het initiatief minimaal twee thema's versterken zoals noaberschap of duurzaamheid, en openbaar toegankelijk zijn voor het hele dorp en buitengebied. Met deze uitbreiding wil de provincie Overijssel grotere fysieke investeringen ondersteunen die bijdragen aan de leefbaarheid van het platteland. Let op: puur procesmatige activiteiten, commerciële projecten en investeringen voor woningbouw vallen buiten de regeling.

... in de natuur: Grote belangstelling voor aanleg landschapselementen

De regeling 'Aanleg landschapselementen', die door Landschap Overijssel wordt uitgevoerd met steun van de provincie, loopt boven verwachting goed. Op het moment van schrijven nadert het maximale aantal aanmeldingen. Veel boeren, particulieren en landgoedeigenaren in Overijssel hebben zich gemeld om een houtwal, struweelhaag, poel of ander waardevol landschapselement aan te leggen. Dat is goed nieuws voor de biodiversiteit én het karakteristieke Overijsselse landschap. Elementen zoals heggen, poelen en bloemenranden bieden nest- en schuilplaatsen voor dieren en helpen hen zich te verplaatsen tussen leefgebieden. Ze dragen bovendien bij aan natuurlijke plaagdierbestrijding, schaduw voor vee en windbescherming.

Samen Doen Gebiedsproces Junne: "Het gaat niet om snelle oplossingen, maar om een gedeelde visie"

In Junne werken grondeigenaren, bewoners en belanghebbenden nauw samen aan de toekomst van het gebied. Een proces dat vraagt om geduld, vertrouwen en vooral samenwerking. "Een gebiedsproces draait om mensen", zegt Eric Versteeg, projectleider van gebiedsproces Junne. "Je kunt plannen maken, maar uiteindelijk zijn het de mensen die samen de koers bepalen." Vanuit deze werkwijze leverde Junne recent een verkenningsrapport op.

Balanceren en vertrouwen

Het gebiedsproces Junne is complex: "We hebben hier een landschap met een rijke geschiedenis en tegelijkertijd uitdagingen op het gebied van natuurbeheer, landbouw en recreatie," legt Eric uit. "Iedereen heeft zijn eigen kijk op hoe het gebied eruit zou moeten zien." De kunst is om al die belangen bij elkaar te brengen zonder dat iemand zich verloren voelt. Dat betekent luisteren, bijsturen en soms lastige gesprekken voeren. "Mensen vragen zich altijd af: wat betekent dit voor mij? Daarom hebben we veel geïnvesteerd in gesprekken en transparantie." Door openheid te geven over het proces en ruimte te bieden voor inbreng, groeide het vertrouwen.

Niet alleen praten, maar ook doen

Een belangrijk moment in het proces was toen de eerste concrete stappen werden gezet. Zo zijn de eerste heggen al aangeplant op initiatief van grondeigenaar ASR. "Soms blijft het hangen in visies en plannen," zegt Eric. "Maar als je laat zien dat er echt iets gebeurt – bijvoorbeeld door een eerste stuk natuurherstel of een gezamenlijk project – dan wordt het tastbaar. Dat motiveert en versterkt de betrokkenheid."

Blik op de toekomst

Volgens Eric is het gebiedsproces Junne een voorbeeld van hoe samenwerking werkt in de praktijk. "Het gaat niet om snelle oplossingen, maar om een gedeelde visie waar iedereen zich in kan vinden." De weg ernaartoe is soms hobbelig, maar de betrokkenheid en energie van de deelnemers geven vertrouwen. "Als je ziet wat we nu al samen hebben bereikt, dan weet je: dit gaat goedkomen."

Innovatieve samenwerking in het veld

In Overijssel werken verschillende koploperprojecten op hun eigen manier samen aan de toekomst voor ons platteland. Een mooi voorbeeld hiervan is het koploper gebiedsproces van Coöperatie Agrarisch Terreinbeheer Wierden (CATB Wierden) en de gemeente Wierden. De nauwe samenwerking heeft geleid tot een brede benadering van gronden in het hele gebied. "Met dit model kunnen we de impact beter bepalen en scenario's schetsen voor de toekomst", leggen beleidsadviseurs Gerard Sluiskes en Jan ten Tije uit.

Boeren zien zichzelf als oplossing

Met meer dan 80 leden vertegenwoordigt CATB Wierden een diverse groep agrarische ondernemers in het buitengebied van Wierden. "We zijn er voor elk type boer. Dat zie je terug in ons bestuur", zegt Gerrit van der Kolk, bestuurslid van CATB Wierden. Na een eerdere succesvolle gezamenlijke aanpak van wateropgaven zijn ze in 2022 gestart als koploperproject. Samen werken CATB Wierden en de gemeente Wierden aan een Wierdens plan. Daarvoor zijn zij vanaf het begin van onderop aan de slag gegaan. De boeren in CATB Wierden zien zichzelf namelijk niet als probleem, maar als de oplossing voor de uitdagingen in het gebied. Gerrit zegt: "We gaan bewijzen dat wij de oplossing zijn. Daarvoor hebben we kennis en data nodig. De samenwerking met de gemeente Wierden hierin is geweldig."

Buitengebied als onafhankelijke blokken

Toch kiest dit koploperproject een andere benadering dan de andere Overijsselse koploperprojecten. Op basis van een bestaand model hebben ze het gehele buitengebied van de gemeente opgedeeld in onafhankelijke blokken van één hectare. "Je hoeft dus niet de discussie te voeren wat waar moet, maar je kan het eerst eens worden over de huidige situatie. Vervolgens kan je scenario's doorrekenen", vertelt Jan. Dit beamen wethouders Richard Kortenhoeven en Gertjan ten Brinke: "Als we kijken naar wat er op ons buitengebied afkomt, dan gaat dit plan helpen om samen keuzes te maken en te bepalen welke vergoeding hier dan tegenover moet staan".

Het resultaat van de eerste fase in het proces is inmiddels aangeboden aan de provincie.

Noaberkracht Dinkelland Tubbergen

Schaarste en expertise slim benutten

Gaat het over samenwerken? Daar weten ze bij Noaberkracht alles van: de ambtenaren in de organisatie bedienen sinds 2013 twee gemeentes: Dinkelland en Tubbergen. Violette van Heek, programmaregisseur 'Buitengebied in Balans', werkt 2 jaar bij Noaberkracht. Ze maakte de start niet mee, maar ziet dagelijks hoe goed de samenwerking functioneert: "Volgens mij is het belangrijk dat je het bestuurlijk goed met elkaar kunt vinden. Dat betekent in de praktijk veel overleggen, afstemmen en belangen afwegen. Zo leer je elkaar beter kennen."

"Opgaven in de twee gemeentes kunnen verschillen en om tot oplossingen te komen, heb je elkaar nodig. Juist als het spannend wordt, moet je kunnen terugvallen op de band die je al hebt opgebouwd. Moet je daar nog mee starten op het moment dat je lastige besluiten moet nemen, dan ben je te laat."

Platteland

Violette vertelt over de aanpak van de opgaven op het platteland: "Door de samenvoeging in Noaberkracht zijn we ambtelijk minder kwetsbaar. Voorheen had je op dossiers vaak 'eenpitters', wat je bij veel kleinere gemeentes ziet. Door de ambtelijke samenvoeging zijn we minder kwetsbaar. We hebben wat meer ruimte en massa. Toch blijft het ook bij ons afwegen: het is niet zo dat we nu nooit over capaciteit hoeven na te denken." Wat Violette betreft mag de samenwerking buiten de gemeente nog wel krachtiger: "Als we goed oog houden voor de eigen cultuur, ambities en keuzes van een andere gemeente, zouden we best nog meer samenwerking kunnen zoeken. We doen tenslotte hetzelfde werk en hebben te maken met dezelfde opgaven. Samenwerken is een efficiënte manier om met elkaar dingen te doen, om schaarste en expertise slim te benutten."

Gebiedsprocessen

En wat kunnen we van de samenwerking in gemeenteland leren voor de gebiedsprocessen? Violette denkt dat het zit in investeren: "Zorg dat je elkaar goed kent en investeer vroegtijdig in de relatie. Dan weet je op het moment van keuzes precies wat je aan elkaar hebt."

Column Gebiedsprocessen: samenwerken aan onze toekomst én onze democratie

Wie denkt aan gebiedsprocessen in het landelijk gebied, ziet misschien eerst de uitdagingen en moeilijkheden: stikstof, water, biodiversiteit, een gezonde bodem, dierenwelzijn, klimaat, energie en woningbouw. Maar wat als we die processen eens als een kans zouden bekijken?

Eigenaarschap

Boeren en buitenlui weten vaak als geen ander wat hun gebied nodig heeft. Dat maakt hen niet alleen betrokken, maar ook mede-eigenaar van oplossingen. Dat is niet alleen morele noodzaak – het is ook

praktisch. Wanneer mensen meepraten, groeien ze in hun rol als medebeslissers en worden plannen breed gedragen.

Elkaar vinden

Soms schuren de belangen aan tafel; die van bewoner, natuurorganisatie, overheid en boer... en dat is precies waar de democratie op haar sterkst is: door te leren luisteren, compromissen te sluiten en elkaar te vinden in gezamenlijke doelen. Juist zo ontstaan duurzame oplossingen. Soms betekent dat opnieuw beginnen of met kleine stappen vooruit, maar altijd in dialoog.

Samen

Het landelijk gebied verandert en dat is niet altijd makkelijk. Als we elkaar vinden in deze processen, komt er iets moois voor terug: een betrokken samenleving waarin mensen niet alleen voor zichzelf, maar ook voor elkaar staan. Juist nu is het belangrijk om samen te bouwen aan een samenleving die tegen een stootje kan. Zullen we vooral doorgaan waarmee we voorzichtig al waren begonnen?

Heleen Lansink-Marissen, Omgevingsmanager Landbouw bij provincie Overijssel en columnist bij Vee en Gewas

Terug- en vooruitblik: hoe landen de maatregelpakketten op het boerenerf?

Een beschouwing door Geert Stevens, omgevingsmanager landbouw bij de provincie Overijssel

Met een rijksbijdrage van 234 miljoen euro uit het voormalige PPLG (Provinciaal Programma Landelijk Gebied) zette de provincie Overijssel afgelopen jaar een reeks concrete stappen. De focus ligt daarbij op een goed sociaal-economisch perspectief, een toekomstbestendige landbouwsector en het herstel van natuur, het watersysteem en het klimaat. Er is verspreid over de afgelopen maanden een breed scala aan landbouwmaatregelpakketten uitgerold. Tijd voor een terug- en vooruitblik: wat is er bereikt en wat komt er nog?

Van idee naar uitvoerbaar plan

Het afgelopen jaar kregen boeren in Overijssel de mogelijkheid om plannen te ontwikkelen die hun bedrijf helpen verduurzamen. Honderden ondernemers hebben hier inmiddels gebruik van gemaakt. De variatie in plannen is groot: van kringlooplandbouw en mestverwaarding tot nieuwe teelten en ondernemersprofielen. Ondernemers maken niet alleen plannen, maar voeren ze ook uit. Dit is af te leiden uit het grote aantal aanmeldingen voor praktische regelingen, zoals weidegang en de innovatielijst.

Nieuwe teelten en agroforestry

De landbouw verandert en daarmee ook de vraag naar nieuwe teelten. Overijssel stimuleert de opkomst van agroforestry (het planten van bomen en/of meerjarige houtige gewassen op productieve landbouwgrond, zoals voederhagen) en alternatieve eiwit- en vezelgewassen. Hoewel agroforestry een

zorgvuldige voorbereiding vereist, melden zich inmiddels de eerste boeren voor subsidies. Ook wordt er geïnvesteerd in de verwerkende keten. Door ketenregisseurs in te zetten, wordt niet alleen de productie, maar ook de afzetmarkt ondersteund.

Boeren belonen voor duurzaamheid

Een opvallend onderdeel van het provinciale beleid is het belonen van duurzaamheidsprestaties. Melkveehouders zijn al bekend met het werken met KPI's (kritische prestatie-indicatoren) vanuit de markt. KPI's worden gebruikt om te zien hoe een agrarisch bedrijf scoort op het vlak van natuurinclusieve kringlooplandbouw. De provincie sluit daarop aan met een systeem waarbij prestaties op het gebied van duurzaamheid financieel worden beloond. Via het platform Overijsselboerduurzaam.nl hebben zich al honderden boeren aangemeld; ruim 1000 boeren kunnen zich aanmelden.

Gedeputeerde Von Martels

zei hierover: "1001 is normaal een sprookje, maar ik geloof echt dat we daar overheen gaan.

We hebben richting het Rijk al aangegeven dat als de 1001ste boer zich meldt, we samen met hem naar de minister gaan voor aanvullende middelen." Deelnemende boeren gaan ook in groepen aan de slag om de data te delen en te benutten voor verdere verduurzaming. Het doel: een betere balans tussen milieuwinst en verdienvermogen.

Kennisdeling en innovatie

Daarnaast konden ondernemers via een investeringsregeling geld aanvragen voor voorzieningen zoals mestrobots en sproei-installaties, bedoeld om ammoniakemissies te beperken. Het beschikbare budget was snel vergeven, maar een nieuwe openstelling volgt. Naast subsidies wordt sterk ingezet op kennisdeling via bestaande netwerken.

Weidegang als symbool en middel

Weidegang blijft een belangrijk onderdeel van het agrarisch beleid in Overijssel. Niet alleen vanwege het beeld van koeien in de wei, maar ook vanwege de bijdrage aan stikstofreductie en klimaatdoelen. Daarom ontvangen boeren die hun koeien meer dan 2.500 uur per jaar buiten laten lopen, een beloning.

En nu?

De uitdagingen op het platteland blijven groot en vragen om lange adem én landelijke keuzes. Deze maatregelen bieden geen allesomvattende oplossing, maar vormen wél een belangrijke stap in de goede richting. Het grootste deel van de regelingen staat nog open. Door de resultaten te monitoren en open te staan voor geluiden uit het gebied, wordt de uitvoering voortdurend aangescherpt. Deze eerste fase vormt een solide basis voor de ontwikkeling van een toekomstbestendig platteland.

Twee generaties, één visie: bij Erve

Slendebroek draait het om balans

Onder de rook van Zwolle, gelegen aan de Sekdoornse Plas, runnen Jaco en Roelien Visscher (5e generatie) samen met hun zoon Arjan Visscher (6e generatie) en schoondochter Sanne een echt agrarisch familiebedrijf. Wat ooit een gangbaar, intensief bedrijf was, is nu een biologisch melkveebedrijf dat draait op overtuiging, kringloopdenken en innovatie. Vader en zoon vertellen over hun keuzes en hoe zij als familie samenwerken aan een toekomstbestendige landbouw.

Een andere koers

“Tien jaar geleden zijn we echt de andere kant opgegaan,” begint Arjan. “Toen in de tijd van de afschaffing van het melkquotum het bedrijf groeide, voelden we dat het niet meer klopte. We wilden meer in balans boeren.” De overstap naar biologisch kwam niet van de ene op de andere dag. Eerst werd er geëxperimenteerd met A2-zuivel. Dat wil zeggen dat producten gemaakt worden van melk van koeien met een genetisch andere eiwitsamenstelling. Dat is beter verteerbaar voor sommige mensen. “Er was geen fabriek die het wilde verwerken, dus zijn we zelf begonnen met het verzuivelen en verkopen. Dat sloeg aan.”

Meer dan biologisch

De biologische werkwijze is voor de Visschers geen einddoel, maar een logisch gevolg van hun visie. “We werken met grasgevoerde koeien, kruidenrijk grasland, en streven naar zoveel mogelijk gesloten kringlopen,” zegt Arjan. “Het draait erom dat het systeem klopt. Je hoeft niet overal kunstgrepen op los te laten als je het vanuit de natuur logisch opbouwt.” Toch is het niet alleen een romantisch plaatje. “Je moet wel zorgen dat het rendabel blijft en daarvoor moet je kansen blijven zien,” benadrukt Jaco.

Duurzaamheid met boerenverstand en nuchterheid

Wat het bedrijf van de Visschers bijzonder maakt, is dat ze duurzaamheid koppelen aan nuchtere bedrijfsvoering. Een inspiratie zijn voor andere boeren? “Dat is nooit ons doel geweest,” zegt Jaco. “Maar als mensen iets kunnen halen uit wat wij doen, dan is dat mooi meegenomen.” Wat hen drijft is de overtuiging dat de natuur vanuit zichzelf goed in elkaar zit. Als je de natuur begrijpt, kun je er duurzaam mee samenwerken. “Je moet het leren zien,” zegt Jaco. “Wie denkt dat we alles zelf kunnen oplossen, krijgt er meestal een paar problemen bij.”

Toekomst met uitdagingen

Voor Jaco is het belangrijk dat het bedrijf ook op lange termijn levensvatbaar blijft. “Ik hoop dat Arjan over 10 tot 15 jaar het bedrijf kan overnemen. Maar dan moet er wel iets staan dat verder kan. We werken met personeel, investeren in vernieuwing, maar dat vraagt veel.” Toch overheerst het optimisme. “Als ik zie waar we vandaan komen, dan geeft dat hoop. Maar je moet blijven leren en ontwikkelen, want een goed verdienmodel is niet vanzelfsprekend in deze sector.” De bestaande regelingen zijn hierop een aanvulling voor Erve Slendebroek. “We doen mee aan provinciale regelingen zoals de KPI-regeling, hebben ons aangemeld voor de regeling voor weidegang en ik ben als bestuurslid betrokken bij het koploperproject Lierderbroek-Sekdoorn,” zegt Jaco. “We willen bijdragen aan een beter landbouwsysteem, maar het moet wel werkbaar blijven.”

Direct bij de boer

Wie hier langsfiets kan op het erf terecht voor A2-zuivel van Erve Slendebroek, behalve op donderdagmiddag en zondag. "We willen dicht bij de consument blijven," zegt Jaco. "En hopelijk blijft er in het beleid ruimte voor dit soort bedrijven, die net buiten de standaard vallen, maar wel laten zien dat het anders kan. Dan zie ik een mooie toekomst voor ons familiebedrijf."

Recept: Zomerse salade met dreuge ham

De kruidige, in Salland ambachtelijke gemaakte droge, Coppa procureur ham heeft acht maanden gerijpt en vormt het middelpunt van dit voorgerecht. De kleuren doen je denken aan de zomer: fris en fruitig en zo smaakt het gerecht ook.

Ingrediënten

- 160 gram dungseden Coppa ham
- 100 gram rode bietjes
- 2 eetlepels appelstroop
- 100 gram meloen bolletjes (of blokjes)
- 50 gram diverse slasoorten
- 2 eetlepels gehakte verse kruiden (peterselie, basilicum en bieslook)
- 4 plak desembrood

Dressing

- 20 ml sojaolie
- 10 ml frambozenazijn
- 5 ml ketjap
- 5 ml gembersiroop
- Peper en zout

Bereidingswijze

1. Schil en kook de bietjes 30 minuten in water, zout en appelstroop. Giet het vocht af en laat het afkoelen en snijd ze in fijne blokjes.
2. Halveer de rijpe meloen en maak er mooie bolletjes of blokjes van.
3. Meng de frambozenazijn, ketjap, gembersiroop, sojaolie, peper en zout.
4. Ontdoe de slasoorten van harde delen, was en droog het en meng het door elkaar.
5. Vermeng de sla met de kruiden, voeg de dressing toe en doe het in een salade kom.
6. Verdeel de bietjes, meloen en ham over de salade.
7. Serveer de salade met desembrood.

(Recept: Ben Ellenbroek - Sallands Kookboek)

Smakelijk Salland

Salland smaakt naar meer. En als je de Sallandse smaak hebt geproefd, wil je meer. Van de producten en van de gerechten, maar ook van het landschap in deze streek. En van de Sallanders die ze maken. De Sallanders die soms al generaties lang al hun kennis en liefde in de smaken stoppen waar anderen van kunnen genieten. Smakelijk ete... uh Salland!